

VIKINGRAIDS

800-1100

Bachelor Geschiedenis - Valentin van de Giessen

Inleiding.

In dit artikel wordt besproken wat de factoren waren die de Vikingraids zo succesvol maakten. Doorheen deze bijdrage zullen zowel militaire als psychologische factoren aan bod komen. Een belangrijke invalshoek is de kant van het verzet. Welke maatregelen werden genomen tegen de Vikinginvallen en welke gevolgen had dit?

Deze bijdrage begint met een algemene inleiding waarbij het begrip 'Viking' wordt verklaard en het eerste contact tussen Europeanen en Vikingen wordt toegelicht. Na dit stuk worden de factoren belicht die er voor zorgden dat de Vikingen naar nieuwe gebieden zijn uitgeweken en begonnen aan hun gevreesde plundertochten. Terwijl deze aanvankelijk een geringe omvang hadden, groeiden deze na verloop van tijd uit tot grootschalige invasies. Ook de voorbereiding van een raid zal hierbij kort worden toegelicht. Vervolgens bespreken we uitvoerig het verzet tegen de Vikings. Met behulp van voorbeelden uit Engeland, Ierland en Frankia tussen de 8ste en 11de eeuw, wordt de evolutie in het verzet en de raids aangetoond. Hierna wordt de brug gemaakt naar de militaire factoren die een belangrijke rol speelden voor het succes van de Vikingen op het slagveld. Zoals het hoort eindigen we met een resumerend besluit.

Het eerste contact.

Op 8 juni 793 wordt Lindisfarne, de belangrijkste kerk in Northumbria, geplunderd en verwoest door een groep gestrande Vikingen. Deze dramatische gebeurtenis luidde het tijdperk van de Vikingen in. De aanval op Lindisfarne is één van de eerste aanvallen die beschreven wordt in de Angelsaksische kroniek. Heel Europa was geschokt door de aanval. Een klerk aan het hof van Karel de Grote schreef: *"Nooit eerder is er zo een terreur in Brittannië geweest, zoals wij nu geleden moeten hebben van een heidens ras. De heidenen hebben rond het altaar het bloed van heiligen uitgestort en de lichamen van heiligen vertrappeld in de tempel van God zoals mest in de straat"*¹ Kort na het drama in Lindisfarne worden ook Wessex, Ierland en Schotland aangevallen. Veel Europeanen geloofden toen dat de dag des oordeels was aangebroken. Wie zijn de Vikingen en wat zijn de factoren die ze naar nieuwe gebieden deden uitzwermen?

Begrip Viking.

Het woord 'Viking' betekent zee-krijger, deze term komt bijna niet voor in bronnen buiten Scandinavië. De Anglo-Saksen gebruikten voor Vikingen de termen heidenen, Denen en Noormannen. De Frankische bronnen verwijzen naar hen als *Nordmanni* wat ook Noormannen betekent terwijl dat de Germaanse bronnen de term *Ascomanni* gebruikten. Dat wil zeggen asmannen. Men twijfelt nog altijd over de oorsprong van het woord Viking. Eén van de theorieën is dat het van het woord *Vik* komt wat wil zeggen baai of fjord. Een andere suggestie is dat het van een geografische regio uit Noorwegen genaamd Vik komt. Het woord werd ook gebruikt als een werkwoord dan lag de nadruk op een avontuur ondernemen of reizen.

¹ "Lindisfarne," accessed May 5, 2016, http://penelope.uchicago.edu/~grout/encyclopaedia_romana/britannia/anglo-saxon/lindisfarne/lindisfarne.html.

Factoren en motivatie voor expansie.

Vikings waren aanvankelijk alleen actief in Scandinavië. Missionaris Ansgar die veel reisde in de Scandinavische landen klaagde al in de 9de eeuw over gevaarlijke wateren rond Denemarken. Er zijn verschillende factoren die er toe leidden dat de Vikingen zijn uitgeweken naar nieuwe gebieden. Eerst en vooral zien we dat in de 8ste en 9de eeuw de bevolking in de Scandinavische landen is toegenomen. Deze bevolkingstoename is te danken aan wat klimatologen de middeleeuwse klimaatoptimum noemen ook gekend als de middeleeuwse warme periode. Deze warme periode had positieve effecten voor de landbouw in het zuiden van de Scandinavische landen. Door dat het goed ging met de landbouw en er meer voedsel was, steeg de bevolking. In de Scandinavische landen was het de traditie dat de oudste zoon alles erfde van zijn vader. Hij kreeg alle landen en rijkdommen, dit terwijl de andere kinderen uit het gezin hun geluk ergens anders moesten gaan beproeven, onder andere door te emigreren. Door de bevolkingstoename waren er meer zonen die op zoek gingen naar nieuwe landen. Dit kan waargenomen worden uit het feit dat Vikingen meer interesse hadden in koloniseren dan enkel plunderen. Een andere belangrijke factor is de cultuur van de Vikingen. Vikingen zijn altijd aangetrokken geweest tot avontuur en ontdekking van nieuwe gebieden. Hun saga's en godsdienst speelden daarin een belangrijke rol. Die spreken over avontuur, noodlot en eeuwige roem. De grootste eer voor een Viking was sterven op het slagveld zodat ze het Walhalla konden bereiken. Door dit geloof vreesden de Vikingen de dood niet.

De eerste plundertochten begonnen als kleine ondernemingen georganiseerd door krijgsheren die de middelen hadden om een expeditie te leiden. Aangezet door verhalen over de rijkdom en glorie die te vergaren viel, gingen veel jonge avonturiers mee op expeditie. De eerste expedities waren zeer kleinschalig en werden alleen in de zomermaanden ondernomen. Een dergelijke expeditie bestond meestal uit één of twee schepen met 50 tot 100 man. Hoe meer succesvol een krijgshere had, hoe meer aanhangers hij kreeg, waardoor hij zijn volgende expeditie kon uitbreiden. Zo werden de expedities steeds uitgebreider en steeds beter voorbereid. Krijgsheren begonnen onderling allianties te sluiten met om samen op expeditie te gaan. De doelwitten waren voornamelijk kloosters en kleine dorpen omdat die de meeste rijkdom bevatten. Omdat in het begin de expedities kleinschalig waren, maakten de Vikingen gebruik van zogenaamd *hit and run* tactieken. Ze sloegen snel toe waarbij men zoveel mogelijk plunderde en dan ging men er zo snel mogelijk vandoor voor er versterkingen aankwamen. De eerste aanvallen vonden plaats in kustgebieden zoals het klooster van Lindisfarne en Portland. De kroniek van St. Neots beschrijft een aanval op Portland: *“Het was in het jaar dat koning Brihtric trouwde met Offa's dochter Eadburh. En het was in die dagen dat voor het eerst drie schepen met Noormannen aankwamen. De verantwoordelijke reed uit om hen tegemoet te komen. Hij probeerde ze te overtuigen om naar het hof van de koning te gaan. Maar hij wist niet wie ze waren waarop hij vermoord werd. Dit zijn de eerste schepen die naar het land van de Engelsen kwamen.”*² In 795 ondernamen de Vikingen de eerste van vele aanvallen op Ierland waarbij Lambay ten noorden van Dublin verwoest werd.³ Naarmate de expedities uitbreiden, werden de Vikingen steeds stoutmoediger. Zo begonnen ze grotere doelwitten aan te vallen en gingen ze steeds meer landinwaarts. Elke rivier van de Elbe tot de Guadalquivir en elke Engelse en Ierse rivier werd op den duur bevaren door Vikingschepen.⁴ De monnik en geschiedschrijver Noirmoutir schreef: *“Het aantal schepen neemt toe, het aantal Noormannen blijft groeien, overal zijn de Christenen slachtoffer van*

² F. Donald Logan, *The Vikings in History* (Routledge, 2013).

³ Brenda Ralph Lewis, Edward Mortelmans, and H. C. van Winterswijk, *De Vikingen* (Aartselaar; Harderwijk: Zuidnederlandse Uitgeverij ; Centrale Uitgeverij, 1976).

⁴ *Van het keizerrijk van Karel de Grote tot de Europese expansie.* (Brussel: De morgen, 2008).

slachtingen en plunderingen, van verwoestingen en branden waarvan duidelijke bewijzen zijn overgeleverd".⁵ In 845 vielen de Vikingen Parijs aan met een vloot van 120 schepen met 5000 man aan boord. Later in 865 vond één van de bekendste invasies plaats: de inval van het groot heidens leger in Engeland. De naam van het grote heidense leger is afgeleid uit de Angelsaksische kroniek. Het leger had een omvang van 15000 man. Dit was de grootste invasie die Engeland heeft meegemaakt sinds de inval van de Romeinse legioenen in het jaar 43. Volgens de Angelsaksische kroniek werd dit leger geleid door de zonen van de befaamde Ragnar Lodbrok. De Christelijke kroniekschrijvers hadden meestal moeite om de oorsprong van hun aanvallers te identificeren. Desondanks wisten ze toch dat ieder Scandinavisch volk een bepaalde voorkeur had in de richting waar ze naartoe zouden varen. De kroniekschrijvers konden opmaken dat de Deense Vikingen vaak de kusten van de Zuidelijke-Noordzee als doelwit kozen, terwijl dat de Noorse-Vikingen het noorden van Schotland aanvielen. Men kan uit de kronieken afleiden dat de belegering van Parijs in 845 en de invasie van Engeland in 865 een alliantie was tussen de Noorse en Deense Vikingen.

Voorbereiding.

Voor dat iemand meeding op expeditie moest hij zich voorbereiden op de reis door zelf zijn wapenuitrusting en andere voorraden aan te schaffen. Hoe rijker iemand was, hoe beter iemand zich kon voorbereiden, door onder andere een betere wapenuitrusting te kopen. Alleen de allerrijksten konden zich een maliënkolder en een zwaard aanschaffen. Meestal was de krijgshoofd de enige die een maliënkolder droeg en met een zwaard vocht.. De andere krijgers vochten met bijlen en speren en droegen een lederen tuniek. De Vikingen hadden geen zware wapenuitrustingen zoals bij vele andere volkeren in Europa het geval was. Dit was heel voordelig voor de Vikingen, omdat ze op die manier bewegelijker waren op het slagveld. Zelf de allerarmste Viking die enkel een bijl, waarmee hij het hout kapte, als wapen had, was op die manier sneller en behendiger dan de gemiddelde Frankische soldaat. Eén van de belangrijkste verdedigingsmiddelen van een Viking was zijn schild, omdat dit kon gebruikt worden in de schildmuur. Uit bepaalde bronnen kan men afleiden dat sommige Vikingen bizarre manieren hadden om zich beter te kunnen verdedigen tegen zwaardslagen. In de Eyrbyggja sage is er een Vikingkrijger die zijn drinkhoorn in zijn tuniek heeft genaaid. Een andere Vikingkrijger uit de Grettis sage had zijn lederen drinkzak op zijn schouder bevestigd.⁶ Na een plundertocht konden de armere krijgers een betere uitrusting als oorlogsbuit uitkiezen. Wapens werden niet alleen gebruikt in de strijd, het waren ook statussymbolen van hun eigenaars. Iedere vrije man had een wapen en wist hoe hij zijn wapen moest gebruiken. Het dragen van een wapen was het basisrecht van iedere Viking. De visie was hoe meer je investeerde in de wapenuitrusting hoe meer je er van zal terugkrijgen tijdens de expeditie. Naast bewapening waren ook de voedselvoorraden voor de zeereis een essentieel element. De zeereis kon tot 20 dagen lang duren, waarbij de duur vooral afhing van de weersomstandigheden. Een expeditie was voor een Viking de ideale kans op een beter leven. Dit was zeker het geval voor de kinderen die na de eerstgeborene kwamen. Zij hadden de meeste motivatie en redenen om mee te gaan.

Tot nu toe kunnen we besluiten dat de eerste expedities een soort van verkenningstochten waren, waarbij de deelnemers hoopten op een betere toekomst. De Vikingen hun motivatie en geloof waren zeer belangrijk voor het succes van de raids. Dit valt op te maken uit het feit dat ze bleven terugkeren

⁵ Ibid.

⁶ "Hurstwic: Other Viking Defenses," accessed May 17, 2016, http://www.hurstwic.org/history/articles/manufacturing/text/viking_misc_defenses.htm.

ondanks dat ze verschillende nederlagen hebben geleden. De sagen van de Vikingen tonen dit ook aan. Soms op een wat overdreven manier maar het geeft wel weer hoe men dacht over zaken zoals moed en eer en hoever iemand wou gaan om succesvoller te worden in het leven.

Evolutie in de raids en het verzet.

Naarmate de plundertochten in frequentie toenamen, begonnen verschillende gebieden zich beter voor te bereiden op een mogelijke inval. De verdediging was aanvankelijk in handen van regionale vertegenwoordigers. Hierbij bestond de verdediging vooral uit boeren. Deze Chinese vrijwilligers hadden weinig ervaring, noch goede wapens waardoor deze al snel op de vlucht gingen.⁷ Geleidelijk aan kwam het besef dat het Viking probleem veel serieuzer moest aanpak worden. In Frankia liet Karel de Kale signaalvuren bouwen van de kust tot diep in het binnenland. Zodra er vijanden op komst waren kon iedereen op tijd gewaarschuwd worden. Als de signaalvuren werden aangestoken konden de kloosters beginnen met al hun rijkdommen te evacueren. Naast signaalvuren werden er ook versterkte bruggen over de Seine gebouwd om zo de Vikingschepen tegen te houden. De bruggen die gebouwd en gerenoveerd werden hebben uiteindelijk niet veel uitgehaald. De Vikingen haalden dan immers hun schepen uit het water en duwden ze voort over land door middel van boomstammen.⁸ Karel de Kale vaardigde een verbod uit op de uitvoer van wapens en paarden om te voorkomen dat ze in de handen van Vikingen zouden komen. Het Frankische zwaard was een van de meest gewilde wapens van die tijd. Iedereen die betrapt werd op het exporteren van Frankische zwaarden en andere wapenuitrustingen werd bedreigd met de doodstraf.⁹ Karel de Kale nam iedereen die een paard kon betalen op in zijn leger. Op die manier heeft hij de cavalerie enorm uitgebreid en konden ze zeer snel ter plaatse zijn als er vijanden waren. De cavalerie die was opgericht was zeer effectief tegen de Vikingen. In de slag bij Saucourt in 881 verloren de Vikingen 8000 man aan de Frankische cavalerie. In Wessex liet Alfred de Grote verschillende ringwalburchten aanleggen die allemaal binnen de 20 mijl van elkaar lagen. Hij zorgde er ook voor dat iedere burcht een garnizoen had van 160 man met bedienden die kookten en de paarden verzorgden. De overige kosten van die forten waren ten laste van de lokale edelen zelfs als die persoon een geestelijke was. Normaal moesten bisschoppen geen financiële bijdrage leveren aan militaire ondernemingen, maar in tijden van crisis werden ze gedwongen om bij te dragen aan de verdediging van het koninkrijk.¹⁰ In 881 liet Koning Alfred een vloot bouwen met schepen die elk 100 man konden dragen om zo de Vikingen te kunnen aanvallen voordat deze konden landen. Naast Wessex en Frankia, werden ook in Friesland verschillende versterkingen gebouwd.

Omdat de verdediging nu beter georganiseerd was werden de aanvallen van de Vikingen ook beter georganiseerd en grootschaliger. De Vikingen observeerden de Christelijke maatschappij om hem zo beter te begrijpen. Ze verkregen een groot deel van de informatie van reizigers en handelaars die de samenleving goed kenden. Zo begonnen de Vikingen meer en meer aanvallen te doen op zon- en feestdagen. Er zijn ook gevallen bekend dat de Vikingen relieken van kerken en kloosters gijzelden om dan hoge sommen losgeld te kunnen vragen. Naast relieken werden ook personen gegijzeld en soms zelfs de volledige bevolking van een dorp. Dit deden ze voornamelijk als de aanval op een

⁷ Luit van der Tuuk, *Noormannen in de Lage Landen: Handelaren, Huurlingen En Heersers* (Leuven : Kampen: Davidsfonds ; Omniboek, 2008).

⁸ Tracey Ann Schofield, *Vikings (eBook)* (Lorenz Educational Press, 2002).

⁹ Annemarieke Willemsen and Rudolf Simek, *Vikingen!: overvallen in het stroomgebied van Rijn en Maas, 800-1000* (Bussum; Utrecht: THOTH ; Centraal Museum, 2004).

¹⁰ Matthew Bennett, ed., *The Medieval World at War* (London: Thames & Hudson, 2009).

zondag plaatsvond, want dan zat de volledige bevolking in de kerk, wat ideaal was om gevangenen te maken. Zo werd in 858 de abt van St. Denis gegijzeld door Vikingen en werd er 680 pond in goud en 3000 pond in zilver als losgeld betaald. Wat een enorm hoog bedrag is voor 1 gevangene.¹¹

In de eerste helft van de 9de eeuw werden de raids alleen in de zomer georganiseerd. Nadien bouwden de Vikingen uitvalbasissen, zodat ze ook in de winter konden blijven. Veel van die uitvalbasissen waren gelegen in Ierland zoals in Dublin en The Isle of Man. Verschillende forten werden gebouwd die zeer goed verdedigbaar waren. Een voorbeeld hiervan een fort die in 885 net buiten Parijs werd gebouwd. Hierbij maakten de Vikingen gebruik van een kerk die ze tot een fort transformeerden. Ze hadden er een volledige omheining rond gebouwd met een gracht. Daarnaast hadden ze verschillende putten gegraven om Frankische cavalerie tegen te houden.¹²

Naast het bouwen van uitvalbasissen en forten verkregen de Vikingen steeds meer inzicht in de politieke situatie van een land. Zo maakten de Vikingen in de jaren tussen 830 en 840 handig gebruik van de Frankische burgeroorlogen. De dood van Lodewijk de Vrome in 840 zorgde voor oorlog tussen zijn drie zonen en de verdeling van het rijk. De Vikingen werden alleen maar aangetrokken door dit conflict en waagden zich dieper in het land, met grotere aantallen. Midden en Oost-Frankia bleven gespaard van grote raids, maar West-Frankia onder Karel de Kale was verzwakt door de dreiging van zijn broers en door verschillende opstanden van edelen. De Vikingen hebben 25 jaar lang van deze situatie gebruik kunnen maken. Het was pas rond 860 dat Karel de Kale de Vikingcrisis kon aanpakken. Zoals eerder vermeld deed hij dit door de bouw van forten en signaalvuren. Daarnaast begon hij ook met bepaalde krijgsheren te onderhandelen om op die manier bepaalde Vikingstammen tegen elkaar op te zetten.¹³ Karel de Kale was niet de enige die onderhandelde met Vikingen. Het Byzantijnse rijk nam zelfs Vikingen op in hun leger als huurlingen. De Vikingen die vochten voor het Byzantijnse rijk staan ook gekend als de Varangiërs. Een typerend voorbeeld is het verhaal van Ethelwold. Na de dood van koning Alfred in 899 had Ethelwold van Wessex recht op de troon. Maar deze troon werd echter ingepalmd door Edward de Oudere die de oudere zoon was van Alfred. Ethelwold was gedwongen te vluchten naar Northumbria, op dat moment bezet door de Vikingen. Hier sloot Ethelwold een alliantie. Hij viel met zijn leger Wessex aan en versloeg koning Edward. Ethelwold sneuvelde echter zelf op het slagveld.¹⁴ Even typerend is de Frankische koning Karel de Eenvoudige die Vikingleider Rollo verschillende gebieden gaf, o.a. Normandië, op voorwaarde dat hij geen plundertochten meer zou ondernemen en dat hij Frankia zou verdedigen tegen andere invallende Vikingen. Rollo liet zich dopen en veranderde zijn naam naar Robert. Hij kreeg de hand van Poppa van Bayeux en kreeg er kinderen mee. Uit dit geslacht zou William van Normandië voortkomen. Karel de Dikke maakte gebruik van een andere strategie. Zo betaalde hij een Vikingleider, genaamd Godfried, 2000 pond in zilver en liet hij hem trouwen met de dochter van Lothar II van Lorraine zodat hij een vazal werd. In juni 885 liet Karel de Dikke Godfried vermoorden. Het voorbeeld van Karel de Dikke is een uitzonderlijk voorbeeld want de meeste koningen probeerden de Vikingen gewoon af te kopen met goud en zilver. Zo was er een Vikingleider genaamd Weland die 2000 pond in zilver en wat vee vroeg aan Karel de Kale. Karel de Kale had geen andere keuze en accepteerde het voorstel. Het duurde veel te lang om zo een hoog bedrag te kunnen verzamelen dat Weland zijn prijs verhoogde naar 5000 pond in zilver. Karel de Kale weigerde dit

¹¹ Lars Brownworth, *The Sea Wolves: A History of the Vikings* (Crux Publishing Ltd, 2014).

¹² P. H. Sawyer, *The Oxford Illustrated History of the Vikings* (Oxford University Press, 2001).

¹³ Nicholas Hooper and Matthew Bennett, *The Cambridge Illustrated Atlas of Warfare: The Middle Ages, 768-1487* (Cambridge University Press, 1996).

¹⁴ Andrew Holland and Nicholas Fellows, *OCR A Level History: Early Medieval England 871-1107* (Hachette UK, 2015).

eerst, maar toen Weland dreigde aan te vallen betaalde Karel de Kale hem 6000 pond aan zilver. Zo trok Weland zich terug als een rijk man zonder dat er een zwaard getrokken was.¹⁵

Uiteindelijk had Frankia meer dan 40 000 pond aan goud weggegeven aan de Vikingen en nog eens tienduizenden pond geïnvesteerd in de bouw van bruggen en forten. Ierland dat bijna onder de voet werd gelopen door de Vikingen probeerde zich ook te verdedigen. Maar Ierland was zelf zo verdeeld dat het geen initiatieven kon nemen tegen de Vikingen. Hier en daar nam de clericus het heft in handen om de verdediging te organiseren. In 845 sloegen de abt van Terryglass en de abt van Armagh de handen in elkaar om met een lokale militia het Vikinggeweld van een antwoord te dienen. De abt van Terryglass werd gedood in de strijd en de abt van Armagh werd gevangengenomen. Dublin zou uiteindelijk één van de belangrijkste havens worden voor de Vikingen. Vanaf 870 hadden de Vikingen in Ierland te kampen met een tekort aan manschappen omdat er velen emigreerden naar het pas ontdekte IJsland. De Vikingen die achterbleven waren hierdoor heel kwetsbaar, waardoor in 902 Dublin dan ook terug in Ierse handen viel. Vikingleider Sitric de eenogige kwam in 914 terug met een leger. Hij zeilde met zijn schepen de haven van Dublin binnen en versloeg het Ierse leger waardoor Dublin terug in de handen van de Vikingen viel. Tussen de jaren 918 en 920 waren er toch verschillende koningen van Ierland die er in slaagden zich te verenigen om dan zo een offensief tegen de Vikingen te ondernemen. Dit resulteerde in één van de zwaarste nederlagen voor Ierland. Sitric de eenogige verpletterde de Ierse troepen en doodde verschillende leiders. Deze overwinning zorgde ervoor dat Dublin in Vikinghanden bleef. Nadien zeilde Sitric naar York en opende hij een belangrijke handelsroute tussen Dublin en York.

Uit het voorgaande kunnen we besluiten dat de acties die werden ondernomen om de Vikingen tegen te houden maar een tijdelijk effect hadden. De Vikingen waren op bepaalde momenten gedwongen zich terug te trekken, maar kwamen nadien meestal in grotere getallen en beter voorbereid terug, met als gevolg dat het eindigde op een grote nederlaag of omkoperij. In vele gevallen hadden de steden al hun goud en zilver al klaargelegd voor de Vikingen in de hoop dat hun stad zo gespaard zou blijven van verwoesting. De Vikingen waren voornamelijk succesvol omdat ze zich zeer snel aanpasten aan de situatie. Ze informeerden zich over de structuur van de samenleving en dit zowel op militair en sociaal vlak. Op die manier konden de Vikingen beter hun doelwitten uitkiezen en hun aanvallen beter voorbereiden. Dit konden ze het best doen wanneer ze aan het overwinteren waren. Zoals eerder werd aangetoond was Frankia na een paar decennia bankroet. Al de streken aan de kust werden verlaten omdat de bevolking massaal naar het binnenland vluchtte. De overwinningen op de Vikingen waren altijd maar tijdelijk. Na een nederlaag kwamen de Vikingen gewoon beter georganiseerd terug. Er zijn maar weinig situaties die spreken over een definitieve of een grootse overwinning tegen de Vikingen. Eén van die zeldzame gevallen is Koning Alfred de Grote, die na tientallen veldslagen waaronder veel nederlagen, de Vikingen kon tegenhouden in Wessex. De meeste Vikingen zijn uiteindelijk geïntegreerd in de samenleving, zoals Rollo in Normandië. De bekering naar het Christendom van veel Vikingen was hierbij een belangrijke factor. Een belangrijk motief is tevens dat de Vikingen ook veel meer interesse hadden in koloniseren. Een permanente aanwezigheid in steden zoals Dublin en York zijn hier een perfect voorbeeld van.

¹⁵ Brownworth, *The Sea Wolves*.

Superioriteit op het slagveld en intimidatie op de bevolking.

Vikingen waren meesters op het slagveld en werden gevreesd in gans Europa. Zoals eerder vermeld maakten de Vikingen gebruik van zogenaamde *hit and run* tactieken. Het verassingseffect was hun grootste bondgenoot. Ze konden heel snel toeslaan en terugtrekken dankzij hun speciale schepen. Deze zogenoemde 'langschepen' hadden slechts een kleine diepgang waardoor ze met gemak op de rivieren landinwaarts konden varen. Er was geen ander schip in Europa die deze schepen kon overtreffen. Naast hun schepen was hun manier van vechten zeer efficiënt. De Vikingen maakten gebruik van verschillende strategieën en slagordes om zo hun vijand in de val te lokken. Ondanks dat cavalerie bijna niet gebruikt werd door de Vikingen was een Vikingleger zeer beweeglijk in tegenstelling tot een Europees leger. De basis gevechtsformatie was de schildmuur. Deze schildmuur is een slagformatie waarbij men naast elkaar staat met het schild omhoog gehouden zodanig dat alle schilden elkaar overlappen en zo één muur vormen. Een variant hierop is dat de ene krijger zijn schild boven het ander schild hield om zo een hogere schildmuur te vormen dat nog meer bescherming gaf tegen pijlen en speren. De voorste linie van een schildmuur bestond uit *húskarls*. Dit waren de huishoudtroepen van een krijgsheer of een koning. Zij hadden de beste uitrusting en waren goed voor het moraal van de overige krijgers. Als een krijger te ver uit de schildmuur naar voor ging betekende dat wellicht onmiddellijk zijn dood, als hij zich wat terugtrok betekende dit de dood van een van zijn medekrijgers met als gevolg het breken van de volledige schildmuur. In die schildmuur had men nog eens verschillende tactieken zoals het vormen van een wigformatie wat ook gekend staat als het wilde zwijn. Daarbij ging men zich opstellen in een driehoekvormige formatie om dan zo op de vijand af te stormen zodat op die manier hun gelederen breken. Achter de schildmuur stonden er vaak ook boogschutters en speerwerpers die de schilden konden gebruiken om dekking te zoeken. Een schildmuur stond altijd onder het commando van een krijgsheer die de bevelen gaf. Deze aanvoerder altijd in de voorste linie en was een voorbeeld voor zijn manschappen. Krijgsheren hadden in de meeste gevallen hun positie te danken door hun ervaringen op het slagveld.¹⁶

Door de bouw van uitvalbasissen, bleven de Vikingen langer op éénzelfde plaats. Hierdoor veranderde ook hun stijl van oorlogsvoeren. Eens gekend als mannen van de zee begonnen zij zich meer en meer aan te passen aan het leven op het land. Zo maakten zij gebruik van rijdieren die ze ter plaatse hadden ingelijfd. Op die manier konden zij zich sneller bewegen in het binnenland en daardoor werd de omvang van hun plundertochten groter. De Vikingen konden zich verder weg van hun schepen wagen en konden nu ook gebruik maken van cavalerie op het slagveld. Desondanks melden de meeste bronnen dat de Vikingen liever vochten als infanterie dan cavalerie. Men gebruikte de paarden eerder als transport om ergens snelle ter plaatse te zijn en om hun oorlogsbuit terug te dragen.

Naast hun militaire tactieken, speelde het ook in de Vikings hun voordeel dat ze de regels van oorlogsvoering in Europa niet kenden en respecteerden. Zo hielden de Vikingen totaal geen rekening met heilige grond zoals kerken en kloosters. Zoals eerder vermeld werden ook aanvallen uitgevoerd op zon- en feestdagen. Er zijn veel voorbeelden van aanvallen op een zondagochtend terwijl de gehele bevolking in de mis zat. Kerken en kloosters waren de grootste slachtoffers van de

¹⁶ "THE VIKINGS," accessed May 17, 2016, <http://digilander.libero.it/tepec/vikcombat.htm>.

plunderingen omdat die de grootste rijkdom in handen hadden. Doordat heilige gronden vaak het slachtoffer waren van Vikingen, werden Vikingen vaak als satanische duivels geportretteerd. Dit voedde natuurlijk ook de angst bij de bevolking en de soldaten. Het beeld dat men had van satanische duivels werd niet alleen veroorzaakt omwille van de plunderingen op heilige grond, maar ook door hun typische uiterlijk. Vikingen waren veel groter dan de meeste Europeanen in hun tijd. Dit is bewezen nadat archeologen verschillende skeletten van Vikingen hebben onderzocht¹⁷. Een tweede reden waarom ze er angstaanjagend uitzagen is omdat ze de omgeving rond hun ogen donker kleurden met een mengsel van krijt en kolen. Historici zijn nog altijd niet zeker of de Vikingen de rest van hun gezicht beschilderden. Er is maar één bron die meldt dat Vikingen hun gezicht blauw verfden voordat ze de strijd aanvatten. Archeologen hebben skeletten gevonden waarvan kon worden afgeleid dat men de tanden beschilderde. Een ander element dat ongetwijfeld voor de nodige paniek zorgde was het gebruik dat de Vikingen voor de strijd veel lawaai maakten door op hun schilden te slaan en allerlei strijdkreten te roepen. Tenslotte hadden de Vikingen een speciale elite genaamd berserkers. Berserkers geloofden dat de god Odin hun beschermde en dat ze daardoor geen bescherming nodig hadden. Ze vochten naakt en waren vaak dronken of onder invloed van paddenstoelen. Daarenboven circuleerden gevallen van extreme wreedheden die hun reputatie nog erger helser maakte. Bij de plundering van een klooster hadden ze alle priesters afgeslacht en probeerden de Vikingen informatie uit de abt los te krijgen. Omdat hij niets wou zeggen hebben ze de armen en benen afgehakt en de rest van het lichaam op het altaar achter gelaten. Zulke wreedheden kwamen niet vaak voor maar zorgde wel voor nog meer paniek bij de lokale bevolking.¹⁸

De reputatie van de Vikingen boezemde veel angst in bij de Europese bevolking. Verhalen van wreedheden doen zeer snel de ronde en hebben een enorm effect op het moraal van de bevolking en de soldaten. Dat in combinatie met de geavanceerde militaire tactieken van de Vikingen vormde dit één van de belangrijkste factoren voor het succes van de plundertochten. Het succes van de Vikingen was dus voornamelijk een psychologische factor. Het beste voorbeeld hierbij zijn de plunderingen van kloosters en kerken. Dat was iets dat in de vroege-middeleeuwen niet voor mogelijk werd gehouden. De Vikingen hadden hun militaire overhand op het slagveld te danken aan hun slagordes. Ook hun cultuur speelt hierbij een belangrijke rol. Zoals eerder vermeld was sterven op het slagveld de grootste eer dat een Viking kon krijgen. Ze geloofden dat ze dan het Walhalla mochten betreden waar ze eeuwig konden feesten met de goden en hun geliefden. Door dit geloof vreesden ze de dood niet. Soms gingen er oudere mannen mee naar het slagveld die daar de dood zochten zodat ze niet zouden sterven van ouderdom in hun bed. Verder speelde het verassingseffect en hun snelheid altijd in hun voordeel. Het volgende gezegde deed de ronde: *“Het is beter dat je niet gaat gaan lopen, want dan zal je vermoeid sterven.”*¹⁹ Men wist nooit wanneer de Vikingen gingen toeslaan. Zelfs als men er in slaagde om de Vikingen tegen te houden was dit vaak ten koste van veel verliezen en wetende dat ze zullen terugkomen. Het moraal lag bij de bevolking en de soldaten zodanig laag dat ze bijna alles deden om een gevecht te vermijden.

¹⁷ Tony Allan, Melson Zwerver, and Lieneke Ipema, *De Vikingen: leven, mythen en kunst* (Kerkdriel: Librero, 2004).

¹⁸ Larissa Tracy, *Torture and Brutality in Medieval Literature: Negotiations of National Identity* (Boydell & Brewer Ltd, 2015).

¹⁹ Ben Hubbard, *The Viking Warrior: The Norse Raiders Who Terrorized Medieval Europe* (Amber Books Ltd, 2015).

Besluit

De eerste basisfactor die zorgde voor succes van de Vikingen was hun cultuur. Met cultuur wordt het geloof en de tradities van de Vikingen bedoeld. Het feit dat de Vikingen geloofden in het Walhalla als men sneuvelde op het slagveld zorgde er al voor dat ze zonder angst voor de dood vochten. De traditie die er voor zorgde dat alleen de eerstgeborene alles kreeg na de dood van hun vader en dat de overige kinderen ergens anders moesten gaan om te leven was een goede motivatie om mee te gaan op expeditie. Expedities boden de kans aan Vikingen om zich te bewijzen in de strijd en om op die manier vooruit te komen in het leven. Op militair vlak speelde het verassingseffect en de snelheid van handelen een cruciale rol tijdens de eerste plundertochten. Nederzettingen wisten nooit wanneer de Vikingen gingen aanvallen. In de eerste decennia van de plundertochten kwamen de Vikingen altijd als een verassing en konden ze zich snel uit de voeten maken dankzij hun speciale schepen. Als er versterkingen aankwamen om de geteisterde dorpen te helpen was het al vaak te laat. Daarnaast waren Europese soldaten niet opgewassen tegen de Vikingen en moesten ze vaak het onderspit delven. Dit komt door de militaire tactieken die de Vikingen gebruikten zoals de schildmuur en omdat ze onder bevel stonden van ervaren leiders. De Vikingmaatschappij was een maatschappij waar iedere vrije man een wapen had en wist hoe hij die moest gebruiken. Dit was in tegenstelling tot de Frankische of Anglo - Saksische samenleving waar in het begin de verdediging georganiseerd werd door lokale instanties. Boeren die vochten tegen de Vikingen geen gevechtservaring en slechte wapens. Deze situatie werd tevens in de hand gewerkt door de adel die vreesde voor zijn positie. Ieder initiatief dat boeren namen om zich beter te kunnen verdedigen werd vaak met geweld onderdrukt. De doorslaggevende factor voor succes was echter het aanpassingsvermogen van de Vikingen. Naarmate nederzettingen zich beter begonnen te verdedigen, begonnen de Vikingen zich ook beter voor te bereiden. Dit gebeurde onder andere door grotere expedities te organiseren en door meer te weten te komen over de samenleving. De voorbeelden die dit duidelijk maken zijn onder andere de aanvallen op zon en feestdagen, de gijzeling van belangrijke personen en relieken, en door de politieke situatie van een gebied uit te buiten. Een belangrijke factor om dit mogelijk te maken was het koloniseren van bepaalde gebieden zoals eilanden rond Ierland en bepaalde gebouwen te transformeren tot forten om er dan te overwinteren. Verder speelde intimidatie en angst een grote rol. Verhalen en geruchten over de wreedheden van de Vikingen deden vaak de ronde waardoor het moraal bij de lokale bevolking en soldaten vrij laag lag. Het voorkomen van de Vikingen was zeer intimiderend voor de gemiddelde Europeaan door onder andere hun gestalte. Het verven van hun tanden en ogen en vervolgens het slaan op hun schilden en schreeuwen van strijdkreten deden de rest. Omdat de overwinningen tegen de Vikingen meestal tijdelijk waren, begon men de Vikingen om te kopen en landerijen te geven op voorwaarde voor pacificatie en steun. Het beste voorbeeld hierbij is Rollo die Normandië kreeg van Karel de Eenvoudige. Op die manier samenvallend met de langzame bekering naar het Christendom zijn de Vikingen langzaam geïntegreerd in de samenleving.

Bibliografie.

- Allan, Tony, Melson Zwerver, and Lieneke Ipema. *De Vikingen: leven, mythen en kunst*. Kerkdriel: Librero, 2004.
- Bennett, Matthew, ed. *The Medieval World at War*. London: Thames & Hudson, 2009.
- Brownworth, Lars. *The Sea Wolves: A History of the Vikings*. Crux Publishing Ltd, 2014.
- Holland, Andrew, and Nicholas Fellows. *OCR A Level History: Early Medieval England 871–1107*. Hachette UK, 2015.
- Hooper, Nicholas, and Matthew Bennett. *The Cambridge Illustrated Atlas of Warfare: The Middle Ages, 768-1487*. Cambridge University Press, 1996.
- Hubbard, Ben. *The Viking Warrior: The Norse Raiders Who Terrorized Medieval Europe*. Amber Books Ltd, 2015.
- “Hurstwic: Other Viking Defenses.” Accessed May 17, 2016.
http://www.hurstwic.org/history/articles/manufacturing/text/viking_misc_defenses.htm.
- Lewis, Brenda Ralph, Edward Mortelmans, and H. C. van Winterswijk. *De Vikingen*. Aartselaar; Harderwijk: Zuidnederlandse Uitgeverij ; Centrale Uitgeverij, 1976.
- “Lindisfarne.” Accessed May 5, 2016.
http://penelope.uchicago.edu/~grout/encyclopaedia_romana/britannia/anglo-saxon/lindisfarne/lindisfarne.html.
- Logan, F. Donald. *The Vikings in History*. Routledge, 2013.
- Nelson, Janet L. *Charles The Bald*. Routledge, 2014.
- Sawyer, P. H. *The Oxford Illustrated History of the Vikings*. Oxford University Press, 2001.
- Schofield, Tracey Ann. *Vikings (eBook)*. Lorenz Educational Press, 2002.
- “THE VIKINGS.” Accessed May 17, 2016. <http://digilander.libero.it/tepec/vikcombat.htm>.
- Tracy, Larissa. *Torture and Brutality in Medieval Literature: Negotiations of National Identity*. Boydell & Brewer Ltd, 2015.
- Tuuk, Luit van der. *Noormannen in de Lage Landen: Handelaren, Huurlingen En Heersers*. Leuven : Kampen: Davidsfonds ; Omniboek, 2008.
- Van het keizerrijk van Karel de Grote tot de Europese expansie*. Brussel: De morgen, 2008.
- Willemsen, Annemarieke, and Rudolf Simek. *Vikingen!: overvallen in het stroomgebied van Rijn en Maas, 800-1000*. Bussum; Utrecht: THOTH ; Centraal Museum, 2004.